

ANDRÁSSY
UNIVERSITÄT
BUDAPEST

NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM
LUDOVIKA

Institut
für Ostrecht
Institute for East European Law

Összehasonlító jogi kutatóműhely:

„Jogi határvidékek: a magánjog és a közjog érintkezési pontjai
hibrid jogterületeken“

Rechtsvergleichende Forschungswerkstatt:

„Juristisches Grenzland: Die Berührungspunkte zwischen Privatrecht
und öffentlichem Recht in hybriden Rechtsgebieten“

5. számú Working Paper

Working Paper Nr. 5

Prof. Dr. Papp Tekla

Imperfecta jogi személyek a magyar magánjogban¹

**(Persona Imperfecta: die unvollständige juristische Personen im ungarischen
Privatrecht²)**

2024. november

Vortrag auf der Tagung der Forschungswerkstatt „Zwischen öffentlich und privat: die juristische Person in
den Rechtsordnungen Mitteleuropas zu Beginn des 21. Jahrhunderts A köz és a magán határán: a jogi
személy Közép-Európa jogrendszerében a 21. század kezdetén“

¹ A tanulmány az Összehasonlító Magánjogi Kutatóműhely kutatási projektjének keretében készült.

² Diese Studie ist im Rahmen des Forschungsprojekts der Rechtsvergleichenden Forschungswerkstatt entstanden.

Imperfecta jogi személyek a magyar magánjogban³

„Ami általában a jogi személy lényegét illeti,
nem szabad szem elől téveszteni,
hogy az – Moór Gyula mélyen járó fejtegetései szerint –
egyfelől „eszmei léttel bíró normatív”,
másfelől „pszichofizikai léttel bíró valóságtudományi
alkotó elemek összekapcsolódása” a reális szervi
cselekvéseket normatív (jogsabályi) kapcsolatok
jogi beszámítás útján egységes jogalanyi
tevékenységgé foglalják össze.”⁴

E rövid tanulmány célja annak felmérése, hogy a jogi személy jogintézménye kapcsán tudományosan és a jogalkotó által is kidolgozott jellemzőket, ismerveket teljes körűen hordozzák-e a magánjogi jogviszonyokban résztvevő jogi személyek Magyarországon.

I. A jogi személy kritériumai

1.1. A Ptk. alapján

A jogi személynek saját névvel, székhellyel, tagjaitól, illetve alapítójától elkülönített vagyonnal, valamint az ügyvezetését ellátó szervezettel kell rendelkeznie.⁵

A jogi személy kötelezettségeiért saját vagyonával köteles helytállni, a jogi személy tagjai és alapítója a jogi személy tartozásaiért nem felelnek; a jogi személy önálló helytállási kötelezettségének rögzítése. Ha a jogi személy tagja vagy alapítója korlátolt felelősségével visszaélt, és emiatt a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak fenn, e tartozásokért a tag vagy az alapító korlátlanul köteles helytállni.⁶

Ha a Ptk. lehetővé teszi, akkor a létesítő okirat rendelkezhet a jogi személy szervezeti egységeinek jogi személlyé nyilvánításáról, feltéve, hogy a szervezeti egység az alapítóktól és a jogi személytől elkülöníthető szervezettel és vagyonnal rendelkezik. A jogi személy szervezeti egységére a jogi személy általános szabályait megfelelően kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a jogi személy szervezeti egységének elkülönített vagyonából ki nem elégíthető hitelezői igényekért a jogi személy a szervezeti egység fennállása alatt és ezt követően is köteles helytállni.⁷

³ A tanulmány az Összehasonlító Magánjogi Kutatóműhely kutatási projektjének keretében készült.

⁴ SZLADITS Károly: A jogi személy mint jogalany. In: *Magyar magánjog. Általános rész. Személyi jog.* Szerk.: SZLADITS Károly, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1941. 570-571.

⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (a továbbiakban Ptk.) 3:1. § (5)

⁶ Ptk. 3:2. § (1)-(2)

⁷ Ptk. 3:32. §

1.2. A polgári jogi szakirodalom alapján⁸

A magyar jogi szakirodalomban⁹ konszenzus alakult ki a jogi személy jellemzői, ismérvei tekintetében, a következők szerint. A jogi személy elkülönült vagyonnal rendelkezik:¹⁰ a jogi személy tulajdona nem azonos az őt alkotók/tagok tulajdonával, vagyonával¹¹ (tulajdoni elkülönülés/elválasztás elve).¹² A jogi személy elkülönült vagyonából adódik önálló vagyoni felelőssége: a jogi személy kötelezettségeiért, tartozásaiért a jogi személy köteles helytállásra, az őt alkotók/tagok nem. A jogi személy létesítésekor az alapítók saját vagyonuk korlátozásával új szervezetet, jogalanyt hoznak létre. Az alapítók vagyoni hozzájárulás teljesítésével (ennek értékével korlátozzák, csökkentik saját vagyonukat) teremtik meg az új jogalany vagyonát. Az alapítók által rendelkezésre bocsátott vagyon már nem az ő tulajdonukba, hanem az új szervezet, a jogi személy tulajdonába tartozik. A jogi személy alapításakor a rendelkezésre bocsátott vagyoni hozzájárulások összessége az új, önálló jogalany elkülönült vagyona lesz. A jogi személy alapítói saját vagyonuk korlátozásának (a vagyoni hozzájárulásnak a társaság rendelkezésére bocsátása) ellentételezéseként meghatározott módon és mértékben gyakorolható jogokat kapnak: például tagsági jogokat a gazdasági társaságoknál, az egyesülésnél, a szövetkezetnél és az egyesületnél, valamint alapítói jogokat az alapítványnál. Az alapítók – az alapítvány létesítése után – közvetlenül nem rendelkezhetnek az alapítványi célra rendelt vagyonnal.¹³

A jogi személy létesítése során az alapítók célja az, hogy vagyonuk egy részét elkülönítve, ahhoz önálló szervezetet rendelve, önálló jogalanyt hozhassanak létre. A vagyontömeg elkülönülésével a jogtárgy jogalannyá válik, melyben a korábbi tulajdonos(ok) – általában - taggá transzformálódnak.¹⁴ Az alapítók, a tagok nem minősülnek a jogi személy tulajdonosának, mivel a hatályos magánjogi szabályozás jogalanyon nem engedélyezi a tulajdonjog fennállását és gyakorlását.¹⁵ Ezen kívül jogalany (szervezeti forma)

⁸ Az alpont PAPP Tekla: A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok. In: *Opuscula Civilia, Magánjogi láttelelet*. Szeged, Lectum, 2013. 209-222. alapján készült.

⁹ Ennek legújabb és funkcionális jellegű megközelítését lásd: AUER Ádám: A felelős társaságirányítás hatása a jogi személyek elméletére. *Jogtudományi Közöny*, 2013/4. 193-202.

¹⁰ Ehhez lásd még: LEHOCZKI Zóra Zsófia: Fogalmi tévedések vígjátéka – a tulajdonjog közvetett tárgyának szerepében: a jogi személy. *Opuscula Civilia*, 2017/3. akk.uni-nke.hu/oktatasi-egysegek/civilisztikai-intezet/opuscula-civilia Letöltés ideje: 2017. május 8.; Fővárosi Ítéltábla 13. Gf. 40.334/2010/8.

¹¹ Az alpont AUER Ádám – BAKOS Kitti – BUZASI Barnabás – FARKAS Csaba – NÓTÁRI Tamás – PAPP Tekla: *Társasági jog*. Szerk.: PAPP Tekla, Szeged, Lectum Kiadó, 2011. 33. alapján készült.

¹² SZALAI Ákos: A gazdasági társaságok jogi személyiségének határai. *Iustum Aequum Salutare*, 2015/1. 12.: „... a jogi személyiség kulcsa az, hogy a tagok nem követelhetik vissza a szervezettől a befektetett vagyont, a tagok hitelezői nem kérhetik a szervezettől a tag tartozásának megtérítését. Ezt nevezik lehetőséget teremtő vagyonszétválasztásnak (affirmative asset partitioning), vagy a szervezetet védő pajzsoknak (entity shield).”

¹³ BH 1992. 54.

¹⁴ Ehhez lásd még CSEHI Zoltán: Az új Ptk. jogi személy szabályozásának a kógenáciájáról és diszpozitivitásáról. *Polgári Jog*, 2016/3. 2.

¹⁵ Fővárosi Bíróság 6. G. 40.132/2002/3.

forgalom tárgya vagyoni értékű jogként sem lehet.¹⁶ A jogi személy a működése során szerzett, tevékenysége révén keletkezett vagyonnal maga rendelkezik, az a tulajdona.

A jogi személy elkülönült vagyonából adódik önálló vagyoni felelőssége: a jogi személy kötelezettségeiért, tartozásaiért a jogi személy köteles helyállásra, az őt alkotók/tagok nem.

A jogi személy lényeges jellemzője az állandó szervezet, mely alatt értjük

- egyrészt azt, hogy a jogi személy létét nem érinti az őt alkotók/tagok változása (halála/jogutód nélküli megszűnése/átalakulása);
- másrészt azt, hogy ügyintéző és képviselő szervek aktiválják a jogi személy „akaratát”;
- harmadrészt azt, hogy funkciók szerinti hierarchizáltságú és beosztású, szervezeti struktúra kerül kialakításra (melyik szerv milyen hatáskörrel rendelkezik, melyik szerv ellenőrizheti a másikat, melyik szerv avatkozhat be a másik működésébe etc.).

A jogi személy létrejöttéhez, jogképességéhez, működéséhez elengedhetetlen az állami elismerés, mely jelenti

- egyrészt azt, hogy a szervezet csak megengedett társadalmi, gazdasági célra alapítható;
- másrészt a jogalanyiség biztosítását normatív (törvény révén) és egyedi szinten (nyilvántartásba vétel által).

A jogi személy jogviszonyokban, gazdasági forgalomban való megjelenéséhez szükséges a saját név, mely alatt el tud járni, és amely révén a többi jogalanytól megkülönböztethető. A jogi személy nevéhez kapcsolódik a jogképessége.

Az állandó szervezet és a saját név alatti eljárás jogi személy ismérveiből következik a természetes személy képviselő révén történő „akarat-artikuláció”. A jogi személy – személyisége jogi jellegéből adódóan (fictio és természetes személyekből áll)¹⁷ – tevékenységét csak természetes személyek útján gyakorolhatja, mely személyek eljárása a jogi személy tevékenységének minősül (betudás elve).¹⁸ A jogi személy valamely vezetőjének, munkaszervezete tagjának vagy testületének, testületi tagjának a jogi személy nevében kifejtett tevékenysége a jogi személy eljárásával esik egy megítélés alá. A jogi személy általi ügyletkötés során a jogi személy nevében eljáró természetes személyeknek önálló ügyleti akarata

¹⁶ BDT 2001. 166.; BDT 2001. 165.

¹⁷ KEMENES István: A jogi személy elkülönült felelősségének 'áttörése'. In: *Tanulmányok Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára*. Szerk.: TÓTH Károly, Szeged, SZTE ÁJTK, Acta Universitatis Szegediensis, Acta Juridica et Politica, Tomus LVIII., Fasciculus 1-41. 2000. 315.

¹⁸ BDT 2023. 4682.: A jogi személy önálló képviseleti joggal rendelkező vezető tisztségviselőinek magatartása a jogi személy magatartásának minősül. Ha egymás tudta nélkül kötnek adásvételi szerződést, adnak ki bejegyzési engedélyt ugyanarra a vagyontárgyra, és valamelyik ügyletből eredően a jogi személy kárt szenved, az a jogi személy saját magatartásával okozott kárnak minősül függetlenül attól, hogy melyik vezető tisztségviselő járt el.

nincs, az ügyletkötésre feljogosító testületi döntés nem értékelhető egyéni szerződési akaratok összességéeként; betudás elve.¹⁹

Az önálló vagyontól és az állandó szervezetből adódik az alapítóktól való függetlenedés: az alapító jogalanyok a jogi személy későbbi működésére nem bírnak hatással. Az állami elismerés, az önálló vagyontól, az állandó szervezet kritériumaiból következik, hogy a jogi személyt huzamos, tartós időtartamra hozzák létre.

Az ismertetett jogi személy kritériumok a Ptk. 3:1. § (4), (5) bekezdéseiben, 3:2. § (1) bekezdésében vannak felsorolva azzal, hogy a jogszabályi meghatározás a székhellyel rendelkezést (a jogi személy elérhetőségét) is fontos ismérvenek tekinti a forgalom biztonsága szempontjából. A jogalkotó a jogbiztonság érdekében külön bekezdésben rögzíti, hogy jogi személy csak a jogrend által, törvényi szinten megengedett célra létesíthető. Törvény generálisan: valamennyi jogi személy vonatkozásában és speciálisan: egyes jogi személytípusok tekintetében állapíthat meg tilalmazott célt. Ennek megfelelően például

- házak építése és felújítása - mint alapítványi cél - nem jelent feltétlenül elsődleges gazdasági tevékenységet;²⁰
- legeltetési társulást és gázépítő közösséget nem lehet egyesületi nyilvántartásba bejegyezni;²¹
- részvények vásárlására és kezelésére vonatkozó tevékenység nem végezhető egyesületi keretek között.²²

II. A jogi személy jogképessége

A jogalany alatt a jogilag szabályozott társadalmi és gazdasági viszonyok (jogviszonyok) résztvevőjét értjük. A jog természetes alanya az ember, jogi terminológiával: a magánszemély, vagy természetes személy. A jog a társadalmi együttélés, a gazdasági forgalom vonatkozásában alakít(ott) ki rendelkezéseket, melyek nagy része magatartási szabály. Ezek a magatartási előírások nemcsak az egyes emberre irányadóak, hanem a természetes személyek versengésére, együttműködésére és az általuk kialakított közösségekre, csoportokra is. A magánszemélyek által létrehozott szervezetek (melyek emberekből állnak) lehetnek jogi személyek és jogi személyiség nélküli koordinatív-kooperatív jellegű szervezeti képződmények (például a polgári jogi társaság).²³ Bizonyos szervezetek és vagyontömegek jogi személyiséggel felruházása a Ptk. által azt jelenti, hogy ezek jogalanyok, azaz jogképesek: polgári jogi jogviszonyokban jogok illelhetik és kötelezettségek terhelhetik őket. A jogi személy jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra (beleértve a személyhez fűződő jogokat is) és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél

¹⁹ PJD 2017. 8.; FÍT 17. Pf. 20 237/2012/10.; SZÍT Pf. 20 104/2007.; PÍT Pf. I. 20 370/2009/4.; PÍT Pf. II. 20 470/2010/4.

²⁰ BH 1997. 312.

²¹ BH 1992. 129.; BH 1992. 130.

²² BH 1993. 390.

²³ SÁRKÖZY Tamás: *Szervezetek státuszjoga az új Ptk.-ban, Társasági, egyesületi és alapítványi jog a Ptk. harmadik könyve alapján*. Budapest, hvgorac. 2013. 15-20.

fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek. Ha más jogág a polgári jogban jogalanyként elismert jogi személyekre jogokat és kötelezettségeket akar telepíteni, erről külön kell rendelkeznie.²⁴

A jogi személynek a természetes személlyel ellentétben nincs cselekvőképessége.²⁵

A jogi személy jogképessége abszolút jellegű, de nem azonosítható a természetes személy (az ember) jogképességével, ugyanis a jogi személy jogképessége törvény által a jogi személy típusától és céljától függően korlátozható. A jogi személy abszolút jogképessége azt jelenti, hogy nem érvényesül az ultra vires elv, azaz a jogi személy által, tevékenységi köre túllépésével kötött szerződések nem érvénytelenek. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a jogi személy, számára törvény által tilalmazott tevékenységi körre, vagy ennek keretében köthet megállapodásokat; ez tilos és jogszabályba ütközés miatt semmis.²⁶ Így a gazdasági társaság polgári jogi jogképessége is abszolút, amelyet nem érint az a körülmény, hogy a cégnyilvántartásban teljes körű tevékenységét nem szerepeltette.²⁷

A cégeknek minősülő jogi személyek (pl.: szövetkezet, egyesülés, gazdasági társaságok) a cégnyilvántartásba vétellel jönnek létre, az egyesület és az alapítvány pedig a törvényszék polgári irodája által vezetett nyilvántartásba kerül bejegyzésre. A bírósági nyilvántartásba vétel konstitutív (mert ez keletkezteti a jogi személyt) és ex nunc hatályú (mert a bejegyzés napján a jövőre nézve tekintjük létrejöttnek a jogi személyt) jogi tény. Ebből adódóan a jogi személy jogképessége származtatott: állami elismerésen, a bírósági nyilvántartásba vételen alapul.²⁸

A jogi személy törvényben meghatározott típusban, törvény által nem tiltott tevékenység folytatására és cél elérésére alapítható és működtethető; a típuskényszer deklarálása. Ezen előírásba ütköző létesítő okirat semmis.²⁹

III. A Ptk-beli típuskényszer

A Ptk. típuskényszert határoz meg, öt jogi személytípust ismer el: az egyesületet (3. Könyv Második Rész), a gazdasági társaságot (3. Könyv Harmadik Rész), a szövetkezetet (3. Könyv Negyedik Rész), az egyesülést (3. Könyv Ötödik Rész) és az alapítványt (3. Könyv Hatodik Rész). Egyedül a gazdasági társaság jogi személy kategórián belül jelöl meg alfajokat (közkereseti társaság, betéti társaság, korlátolt felelősségű társaság, részvénytársaság) a Ptk.

A Ptk-n kívül csak törvény rendelkezhet jogalany jogi személyként való elismeréséről és létesítéséről.³⁰ A Ptk-n kívüli törvény is csak úgy rendelkezhet új jogi személytípusról, hogy a Ptk-ban meghatározott jogi személy kritériumok meglétét megköveteli.

A típuskényszer azt is jelenti, hogy a polgári jogi jogalanyok számára nem megengedett, hogy szabadon, típusba nem sorolható jogi személyeket hozzanak létre: a Ptk-ban nevesített jogi személyek típusjegyeitől

²⁴ Ptk. 3:1. § (1)-(3)

²⁵ Ezzel ellentétes állásponhoz lásd: PETRIK Ferenc: Jogalanyok és jogi személyek az új Polgári Törvénykönyvben. *Magyar Jog*, 2001/10. 580..

²⁶ PAPP Tekla: A jogi személy általános szabályai. In: *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. Szerk.: OSZTOVITS András, Budapest, Opten Informatikai Kft. 2014. 363-364.

²⁷ KGD 2002. 275.

²⁸ PAPP (Opten) i.m. 364.

²⁹ Ptk. 3:1. § (4)

³⁰ Ennek kritikáját lásd: CSEHI (2016) i.m. 1.

való eltérés nem lehetséges.³¹ Mivel hatályos jogunk a „csendes társaságot” nem ismeri, az ilyen megállapodás semmis polgári jogi szerződésnek minősül.³²

A Ptk. harmadik könyvbeli jogi személy általános szabályait egyrészt alkalmazni kell a Ptk. által nevesített egyes jogi személyekre, másrészt a más törvények által jogi személlyé nyilvánított jogalanyokra, harmadrészt jogszabály által polgári jogi jogalanyisággal – de jogi személyiséggel nem – felruházott szervezetekre (például a polgári jogi társaságra³³ és a társasházra).³⁴ Mind a Ptk-beli, mind a más törvénybeli jogi személyekre, mind a jogi személyiség nélküli, jogszabály révén polgári jogi jogalanyként minősülő szervezetekre a jogi személy általános szabályai annyiban irányadóak, amennyiben a három jogalanyi csoportra vonatkozó speciális előírások nem tartalmaznak eltérő rendelkezéseket (lex specialis derogat legi generali).

A jogi személyek általános szabályai olyan jogi normák, amelyek a Ptk-ban szabályozott minden jogi személytípusra, vagy többségükre generálisan alkalmazhatóak,³⁵ azonban vannak olyan jogi személy általános részi rendelkezések is, amelyek csak bizonyos feltételek bekövetkezése mellett irányadóak valamennyi jogi személyre, vagy többségükre.³⁶

IV. A jogi személyek csoportosítása³⁷

A különböző jogi személyek meghatározott szempontok szerint típusokra, fajtákra oszthatók, bonthatók. A legalapvetőbb megkülönböztetés a magánjogi és közjogi jogi személyek között tehető: a magánjogi jogi személyek a magánautonómia keretein belül magánjogi jogügylet alapján (pl.: társasági szerződés) jönnek létre, míg a közjogi jogi személyek közfunkciókat látnak el és a magánjog jogviszonyokban nem közhatalmi jogosítványokkal és kényszerrel vesznek részt (pl.: állam, önkormányzat,³⁸ költségvetési szerv). A közjogi jogi személyeken belül elkülöníthetünk intézmény-típusú jogi személyeket (pl.: állami szervek), amelyek az állami tulajdonból meghatározott célra elkülönített vagyont kezelik, azzal gazdálkodnak. Különbséget tehetünk a Polgári Törvénykönyvben szabályozott (pl.: egyesület, szövetkezet) és abban nem szereplő (pl.: egyház) jogi személyek között. A jogi személy szervezete alapján több elhatárolást is tehetünk:

- a) személyösszességre (universitas personarum; pl.: egyesület, egyesülés) és vagyonösszességre (universitas bonorum; pl.: alapítvány) szétválasztva;
- b) tagsággal rendelkező (pl.: szövetkezet, kft.) és tagság nélküli (pl.: alapítvány) jogalanyok;

³¹ CSEHI (2016) i.m. 2.

³² Legfelsőbb Bíróság Pfv. VI. 23.251/1996.

³³ Ptk. 6:498-513. §§

³⁴ 2003. évi CXXXIII. törvény a társasházakról

³⁵ Pl.: Ptk. 3:4. § (4)

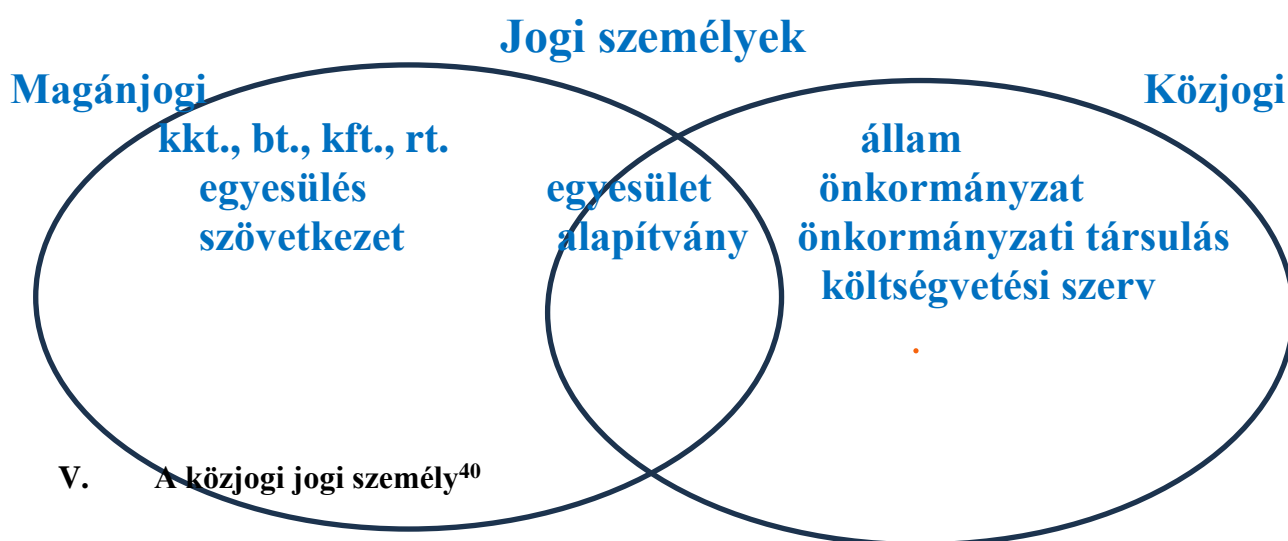
³⁶ Pl.: Ptk. 3:26. § (1)

³⁷ PAPP (Opten) i.m. 362-363.; Ennek kapcsán lásd még : SZIKORA Veronika: A jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó különös rendelkezések sorsa a Polgári Törvénykönyv kodifikációja kapcsán. *Collega*, 2000/2. 45-51.

³⁸ BDT 2023. 4706.: A polgármester magatartása kapcsán a betudás elve akkor érvényesülhet, és közhatalom gyakorlásából eredő személyiségi jogsértés megállapítása iránti perben a keresetlevél visszautasítására, illetve az eljárás megszüntetésére akkor kerülhet sor, ha a polgármester a képviselő-testület döntése alapján, annak végrehajtása vagy ellenőrzése keretében fejt ki a tevékenységét, illetve a ráruházott feladat- és hatáskörében dönt vagy intézkedik.

c) elsődlegesen koordinatív-kooperatív jellegű szerveződés (pl.: egyesülés, szövetkezet), vagy sem (pl.: alapítvány).

A jogi személyek között találhatóak civil szervezetek (pl.: alapítvány, egyesület) - amelyek tevékenysége társadalmilag hasznos, közösségteremtő, vagy közérdekű, közhasznú -, illetve gazdasági jellegű szervezetek (pl.: rt., kft., szövetkezet). A jogi személyek lehetnek for profit és non profit szervezetek: a profitorientált jogi személyek üzletszerű, közös gazdasági tevékenység folytatására jönnek létre (pl.: kft., rt., kkt., bt.), míg a non profit szervezetek egzisztálása nem jövedelemszerzésre irányul, csak kiegészítőleg végezhetnek gazdálkodást és nem kerülhet sor nyereségfelosztásra. Eltérés van aszerint is a jogi személyek között, hogy cégeknek minősülnek-e (pl.: szövetkezet, egyesülés, gazdasági társaságok) és a cégnyilvántartásba vétellel jönnek létre, vagy a törvényszék polgári irodája által vezetett nyilvántartásban szerepelnek-e (pl.: egyesület, alapítvány). A jogi személy által alapított jogi személyeket másodlagos jogi személyként³⁹ is aposztrofálják, valamint a jogi személy szervezeti egységének jogalanyiságát származtatott, belső jogi személyiségnek is minősítik.

„A közjogi jogi személyek magánjogi kialakulásával az állam a polgárságnak, az önmagát megszervező társadalomnak kívánja megadni a részét a köz igazgatásában.”⁴¹

A Ptk. azon jogi személytípusokra vonatkozóan tartalmaz részletszabályokat, amelyek polgári jogi jogviszonyok keretében, a magánautonómia körében létesülnek és működnek.⁴² A közjog alanyai – az állam, az önkormányzat és a köztisztviselő kivételével – csak relatív jogképességgel ruházhatók fel:⁴³ csak jogszabályban meghatározott feladat- és hatáskörük keretei között járhatnak el.⁴⁴

³⁹ Az ehhez kapcsolódó tulajdonirányítást (gazdasági hatalom gyakorlását) lásd: PETRIK Ferenc: A jogi személyekre vonatkozó általános rendelkezések az új Polgári törvénykönyvben. *Magyar Jog*, 2005/3. 146.

⁴⁰ A téma részletes áttekintését lásd: KISFALUDI András: A közjogi jogi személy mint magánjogi tabu? In: *Liber Amicorum Studia L. Vékás dedicata, Ünnepi dolgozatok Vékás Lajos tiszteletére*. Szerk.: KISFALUDI András, Budapest, ELTE ÁJK. 2009. 165-195.

⁴¹ LÁBADY Tamás: *A magyar magánjog (polgári jog) általános része*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 1997. 26.

⁴² Erről részletesen lásd: KISFALUDI András: A jogi személyek szabályozása az új Polgári Törvénykönyvben. *Jogtudományi Közlemény*, 2013/7-8. 335.

⁴³ KILÉNYI Géza: A közigazgatási szervek jogi személyiségének problémái. *Magyar Közigazgatás*, 2006/8. 465.

⁴⁴ Részletesen lásd: FAZEKAS Marianna: A közjog alanyai és a Ptk. tervezet, Egy közigazgatási jogász kérdőjelei a Ptk. tervezet jogi személy részéhez. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2007/5. 22.

Közjogi személyt akkor indokolt jogi személyiséggel felruházni, ha feladatai szükségessé teszik, hogy a polgári jogi forgalomban részt vegyen;⁴⁵ erre általában a költségvetési szerv⁴⁶ jogi formájában kerül sor. A költségvetési szerv az állami költségvetésből gazdálkodik, emiatt gazdálkodását, tulajdonszerzési képességét a pénzügyi jogszabályok korlátozzák. Annak eldöntésekor, hogy valamely szervezet központi költségvetési szervként, jogképeséssel rendelkező jogi személy-e, annak van ügydöntő jelentősége, hogy az adott időszakban hatályos költségvetési törvény milyen rendelkezéseket tartalmaz.⁴⁷

A közjogi jogi személy kapcsán a mai szakirodalom megosztott; többféle álláspont alakult ki:

- Sárközy Tamás a jogágak feletti, közjogi és magánjogi jegyeket magában hordozó komplex jogi személyiség híve;⁴⁸
- Kisfaludi András szerint mindegyik jogágnak önállóan, a saját premisszái alapján kell döntenie arról, hogy az általuk szabályozott jogviszonyoknak kik lehetnek az alanyai;⁴⁹
- Kilényi Géza véleménye az, hogy a közjogi személy több jogágot (alkotmányjog, közigazgatási jog, pénzügyi jog) átfogó gyűjtőfogalom, ebbe a halmazba azok a szervek tartoznak, amelyeket valamely állami szerv – jogszabályi rendelkezés erejénél fogva - feljogosít a közhatalom körébe tartozó tevékenység saját nevükben és hatáskörükben való gyakorlására, valamint a közhatalomhoz kapcsolódó állami feladatok önálló ellátására;⁵⁰
- Petrik Ferenc álláspontja az, hogy a közjogi jogi személy elsődlegesen a közhatalom/közérdek kielégítését szolgáló, közjogi jogok és kötelezettségek hordozója elsősorban, és csak másodsorban jogi személy;⁵¹
- Lábady Tamás a közjogi jogi személyek kapcsán egyetértett a 22/1994. (IV. 16.) AB határozat kijelentésével: ezek közjogias jellegű, közfeladat ellátására, közérdekű tevékenység folytatására létrehozott jogalanyok, melyeket törvény keletkeztet és a polgári jog szabályoz,⁵² és a közjogi jogi személy híd szerepet tölt be: elkülönül a tisztán magánjogi jogi

⁴⁵ FICSOR Mihály: Közjogi jogi személyek a magyar polgári jogban. *Magyar Jog*, 1993/6. 323., 327.

⁴⁶ **A költségvetési szerv jogszabályban vagy alapító okiratban meghatározott közfeladat ellátására létrejött jogi személy**, mely a Magyar Allamkincstár által vezetett törzskönyvi nyilvántartásba történő bejegyzéssel, a bejegyzés napjával jön létre, illetve a nyilvántartásból való törléssel, a törlés napjával szűnik meg (kivéve, ha az alapító okirat későbbi időpontot, törvény vagy kormányrendelet más időpontot állapít meg a létrejövetel, illetve a megszüntetés napjaként; ez esetben a költségvetési szerv ezen időponttal jön létre vagy szűnik meg). https://www.allamkincstar.gov.hu/Koltsegvetes/Torzskonyvi_nyilvantartas/Altalanos-informaciok Letöltés ideje: 2024. 10. 22.

⁴⁷ BH 2004. 52.

⁴⁸ SÁRKÖZY Tamás: *A jogi személy elméletének átalakulása, vizsgálódás a szervezetek komplex jogalanyiségéről*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1985. 447-448.

⁴⁹ KISFALUDI (2009): i.m. 182.

⁵⁰ KILÉNYI: i.m. 465.

⁵¹ PETRIK Ferenc: A jogi személy fogalma és fajtái. *Ügyvédek Lapja*, 1993/4. 2.

⁵² LÁBADY Tamás: *Megtartott szó. Alkotmányjog hatások a készülő Polgári Törvénykönyv szabályaira*. Szerk.: KOLTAY András – LANDI Balázs, Budapest, Wolters Kluwer, 2018. 47.

személyektől és az állami/önkormányzati közhatalmi szervektől, azonban intézményesen és szervezetileg össze is köti azokat, segítve a civil társadalmat és a közigazgatási funkciók hatékony ellátását;⁵³

- Fazekas Marianna osztja Sárközy Tamás álláspontját a szervezetek komplex jogalanyiségének több jogág keretei közötti kidolgozásának szükségességét illetően, azonban a komplex jogi személyiség ebből való levezetését következetlennek tartja, és a jogi személy polgári jogba tartozása mellett érvel, elvetve a közjogi személy fogalom használatát;⁵⁴
- Patyi András elutasítja a közjogi személy fogalom használatát és úgy véli, hogy a jogi személy alapján véve polgári jogi kategória (egyetértve ebben Fazekas Mariannával);⁵⁵
- Auer Ádám a jogi személyt jogágak feletti jogintézménynek tekinti, és lényegét a szervezetiségben látja (egyezve ebben Csehi Zoltánnal)⁵⁶ és ebben a tekintetben a magánjogi és a közjogi jogi személy között nem különböztet (a két csoportba tartozó jogalanyok között azonban már fogalmilag és típusonként differenciál, ahogy annak idején Schwarz Gusztáv is).⁵⁷

Meglátásunk szerint a közjogi jogszabályok személyi és tárgyi hatálya alá tartozik, hogy kiket/miket minősítenek jogalannak, személynek, azonban a jogi személy a magánjog „terméke”: a jogi személy mibenlétének definiálása, jogképességének meghatározása, típusainak rögzítése a mindenkori Polgári Törvénykönyv feladata.⁵⁸ Ez alapján a „közjogi személy”, a „közjogi jogi személy” kategóriák – melyek közfunkciókat ellátó és a magánjogi jogviszonyokban nem közhatalmi jogosítványokkal és kényszerrel résztvevő jogalanyokat (például állam, önkormányzat, költségvetési szerv) takarnak – nem önálló jogi személy típust fednek le, hanem a magánjogtól eltérő jogág jogalanyainak jogi személyiséggel rendelkező halmazát jelentik, melyekre alkalmazni kell a Ptk. jogi személyekre vonatkozó általános szabályait.⁵⁹ Ebben az értelemben a közjogi személy nem egy külön jogi személy kategória, hanem a jelzős alanyi szerkezet csak jogági determináltságra utal a jogi személyek viszonylatában: a magánjogi jogviszonyokban résztvevő jogi személy közjogi normák által szabályozott közjogi jogviszonyok alanya is egyben.

⁵³ LÁBADY (2018) i.m. 24.

⁵⁴ FAZEKAS Marianna: *A köztisztviselők szabályozásának egyes kérdései*. Budapest, Rejtjel, 2008. 164.

⁵⁵ PATYI András: A jogi személyiség egyes kérdései a közigazgatási szervezetben (Létezik-e, s ha igen, micsoda a közigazgatási jogi személyiség?) In: *A közigazgatási szervezetrendszer átalakítási kísérletei*. Szerk.: CSEFKÓ Ferenc, Pécs, A 'Jövő Közigazgatásáért' Alapítvány 2009. 65., 75.; FAZEKAS (2008) i.m. 164.

⁵⁶ CSEHI Zoltán: A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyvben, In: *Jogi személyek a Polgári Törvénykönyvben*. Szerk.: GONDOSNÉ PUSZTAHELYI Réka, Miskolc, Novotni Kiadó 2013. 68-70.

⁵⁷ AUER Ádám: A jogi személyiség a közjog és magánjog paradigmájában – fragmentum, In: *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Szerk.: BODAA József – FELKAI László – PATYI András, Budapest, Dialóg Campus 2017. 53-54.

⁵⁸ Ptk. 3:1.§, 3:63. § (1), 3:88. § (1), 3:325. § (1), 3:368. § (1), 3:378. §, 3:405. § (1)

⁵⁹ Ptk. 3:3. § (2); ellentétes állásponton van: DOMROCSI Gábor: Jogi problémák az új Polgári Törvénykönyvben. *Gazdaság és Jog*, 2015/10. 3.

VI. A közjogi jogi személy meghatározatlanságából eredeztethető polgári jogi anomáliák

VI.1. A polgári jogi normák alkalmazhatósága

Habár a Polgári Törvénykönyv rögzíti, hogy az általa nem szabályozott típusú jogi személyekre és jogszabály által polgári jogi jogalanyisággal felruházott nem jogi személy szervezetekre a jogi személy Ptk-beli általános szabályait megfelelően kell alkalmazni,⁶⁰ ez a gyakorlatban mindmáig bírói döntésekben megerősítést igénylő tény,⁶¹ annak ellenére, hogy például a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény inverz formában ugyanezt tartalmazza.⁶²

Ugyanígy bírói ítéletekben várt tisztázásra az, ha a közjogi jogosítványok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése polgári jogi jogviszonyokban realizálódik, akkor arra szintén a Ptk. rendelkezései irányadóak.⁶³

VI.2. A közjogi jogi személy polgári jogi jogalanyiséga

A közjogi jogszabályok alkotói nem használják a közjogi jogi személy kifejezést, helyette a közigazgatási szerv⁶⁴ és költségvetési szerv⁶⁵ szókapcsolatokat alkalmazzák, szemben a közjogi szakirodalom egyes megfogalmazásaival⁶⁶ és néhány bírói határozattal.⁶⁷ Egyes közjogi jogi személyek polgári jogi jogalanyiséga és jogi személyisége kapcsán kétségek fogalmazhatók meg, melyet az Országgyűlés polgári jogi megítélésével szemléltetünk.

A bírói gyakorlatban az Országgyűlést kezdetben költségvetési szervnek és jogi személynek minősítették (egyben perbeli jogképességet és polgári jogi helytállást is kapcsolva hozzá),⁶⁸ majd az önkormányzatok állami támogatásával összefüggésben először arra világítottak rá, hogy

⁶⁰ Ptk. 3:3. § (2)-(3)

⁶¹ BDT 2019. 3964.; BDT 2019. 3975.; ÍH 2020.109.: vadásztársasági szervek határozatainak bírósági felülvizsgálata kapcsán, speciális törvényi szabályozás hiányában, a jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálatára vonatkozó Ptk-beli előírások irányadóak.

⁶² 2011. évi CLXXXIX. törvény 41. § (1) A helyi önkormányzat jogi személy, a Polgári Törvénykönyvről szóló törvény jogi személyekre vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. 87. § A helyi önkormányzatok képviselő-testületei megállapodhatnak abban, hogy egy vagy több önkormányzati feladat- és hatáskör, valamint a polgármester és a jegyző államigazgatási feladat- és hatáskörének hatékonyabb, célszerűbb ellátására jogi személyiséggel rendelkező társulást hoznak létre.

⁶³ BDT 2019. 3964.: A magánjogi szabályok alkalmazása szempontjából a magánjogi elvárásoknak való megfelelés követelhető meg. BDT 2019. 3975.: A társulásban résztvevő önkormányzatok befizetési kötelezettsége nem egymás felé, hanem a jogi személyiséggel rendelkező társulás irányában áll fenn; túlfizetésnél a túlfizetett összeg jogalap nélküli gazdagodás jogcímén a társulástól követelhető. EBH 2006. 1482.: Önkormányzati társulásból eredő pénzfizetési igény nem közigazgatási perben, hanem polgári perben érvényesíthető.

⁶⁴ 2017. évi I. törvény a közigazgatási perrendtartásról 4. § (7)

⁶⁵ Például 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről 123. § (1): az Országgyűlés Hivatala központi költségvetési szerv; 2010. évi LXXXVII. törvény a Nemzeti Földalapról 4. § (1): a Nemzeti Földügyi Központ központi költségvetési szerv

⁶⁶ KILÉNYI i.m.; PETRIK (2006) i.m.

⁶⁷ BH 2011. 15.: helyi önkormányzat közjogi személy; PÍT Gf. 40030/2016/4.: vizitársulat közjogi személy

⁶⁸ BH 1997. 276.

közhatalmi/közigazgatási jogcselekmények végzésére/politikai aktivitásra vonatkozó akaratnyilvánítás nem lehet polgári jogi szerződés tárgya,⁶⁹ végül megállapítást nyert az, hogy nincs olyan tételes jogi rendelkezés, amely az Országgyűlést jogi személlyé nyilvánítaná.⁷⁰ Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény nem tisztázza az országgyűlés jogi státuszát, a preambulumban legfőbb népképviselői szervként van említve. Véleményünk egyezik a döntvények álláspontjával: az Országgyűlés nem jogi személy; kérdéses, hogy polgári jogi jogalany e egyáltalán... Ennek ellenére a Magyar Távirati Iroda Részvénytársaságot az állam nevében egyszemélyes rt-ként „alapította”,⁷¹ szemben az MNB Zrt.,⁷² az MNV Zrt.,⁷³ az Államadósság Kezelő Központ Rt.⁷⁴ létesítésével, amelyeknél helyesen csak annyit tett, amit tehetett: „az Országgyűlés a következő törvényt alkotja...”

Két vagy több önkormányzat képviselő-testülete megállapodhat jogi személyiséggel rendelkező társulás létrehozásában,⁷⁵ ami költségvetési szervnek minősül⁷⁶ és saját vagyonnal rendelkezik (melynek a szaporulata is a társulást illeti meg).⁷⁷ A jogi személyiségű önkormányzati társulás döntéshozó szerve a társulási tanács,⁷⁸ és ennek elnöke képviseli a társulást:⁷⁹ a döntéshozók egyikét – mintegy primus inter pares – illeti meg a képviselői jogkör, azonban ügyintéző szervről nem gondoskodik a jogszabály.

VII. A Ptk-beli jogi személyek jogi személy kritériumoknak való megfeleltethetősége

Ha jogalanyiségük alapján közelítjük meg a Ptk. Harmadik Könyve szerinti jogi személyeket, akkor önálló jogalanyok (a jogi személy jogképes: jogai és kötelezettségei lehetnek)⁸⁰ és látszólag a jogi személyiség tartalma azonos. Azonban a kkt., bt.

- az elkülönült vagyon ismervét csak viszonylagosan hordozza magán;

⁶⁹ BH 2001. 332.

⁷⁰ ÍH 2005. 75.: nem költségvetési szerv, nem jogi személy, nincs perbeli jogképessége; ugyanerre jutott: ÍH 2013. 20., EBD 2014. 01.P1.

⁷¹ 1996. évi CXXVII. törvény a nemzeti hírügynökségről

⁷² 2013. évi CXXXIX. törvény

⁷³ 2007. évi CVI. törvény 18. §

⁷⁴ 2011. évi CXCV. törvény

⁷⁵ 1997. évi CXXXV. törvény a helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről 16. § ha a feladat, szolgáltatás közös ellátása, intézmény vagy más szervezet közös alapítása, fenntartása szükségessé teszi, hogy a társulás önállóan vállaljon kötelezettségeket, és rendelkezzen vagyoni jogokkal.

⁷⁶ 1997. évi CXXXV. tv. 17. § (1)

⁷⁷ 1997. évi CXXXV. tv. 17. § (3)

⁷⁸ 1997. évi CXXXV. tv. 10. § (1)

⁷⁹ 1997. évi CXXXV. tv. 12. §

⁸⁰ Ptk. 3:1. § (1)

- az önálló vagyoni felelősség kritériumának – a mögöttes, korlátlan és egyetemleges tagi/beltági felelősség miatt – nem felel meg;

- állandó, kiépített szervezeti struktúrával sem bír, általában informálisan és formalizálatlanul működik;

- működése során nem függetlenedik az alapítótól: a személyegyesülés jellegből következően a társaság léte szempontjából alapvető kérdésekben való döntés valamennyi tag egyhangú határozatához kötött (pl.: társasági szerződés módosítása, a tag társasági részesedésének átruházása);

- szabályai szerint a tagsági jogviszony megszüntetése kötelmi jogi eszközökkel is lehetséges (pl.: közös megegyezés, rendes és rendkívüli felmondás);⁸¹

- saját magában részesedést nem szerezhet, ellentétben a kft. által szerezhető saját üzletrésszel és az rt-nél a saját részvénnyel;

- a teljes elválás a társasági szerződéstől és az alapítótól/ tagoktól - azaz az egyszemélyes társaság alapításának lehetősége – nem valósul meg, csak a kft. és az rt. esetén.⁸²

Az egyesülés, mint kooperációs társaság⁸³ a tagok gazdálkodása eredményességének előmozdítására, gazdasági tevékenységének összehangolására és szakmai érdekeinek képviselésére létesíthető; tehát az egyesülés tárgya a kooperáció és a koordináció, saját nyereségre nem törekszik és kivételesen folytat csak kiegészítő gazdálkodási tevékenységet.⁸⁴ Az egyesülés koordinatív-kooperatív tevékenységnél induló tőke nélkül is alapítható (ekkor értelemszerűen nincs vagyon, ami a tagok vagyonától elválasztódjék),⁸⁵ azonban ha a kooperációs társaság végez kiegészítő gazdálkodási tevékenységet, akkor jegyzett tőke is szükségeltetik.⁸⁶ A kiegészítő gazdálkodó tevékenységet is folytató kooperációs társaságnál is csak relatíve jut érvényre a tulajdoni elkülönülés elve, a tagok mögöttes, korlátlan és egyetemleges felelőssége okán, továbbá ha az egyesülés tőke nélkül működik, és nyereségre sem tesz szert, akkor az egyesülés tartozásaiért gyakorlatilag elsődleges lesz a tag helytállása.⁸⁷

Az egyesület vagyon nélkül is alapítható, mivel az egyesület tagja nem köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni,⁸⁸ ebben az esetben adománygyűjtéssel juthat vagyonhoz az egyesület.⁸⁹ „Az egyesületi tagsági

⁸¹ PAPP Tekla: A jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok. In: *Ünnepi tanulmányok Balásházy Mária tiszteletére*. Szerk.: BODZÁSI Balázs, Budapesti Corvinus Egyetem Gazdasági Jogi Intézet, Budapest, 2010. 274-275., 280.

⁸² Ptk. 3:138-139. § (1), 3:140. §, 3:143. § (4), 3:146. § a), b), 3:148. §, 3:154-155. §§; PAPP Tekla: *Gazdasági társasági formák Magyarországon – előnyök és hátrányok rendszere*. Acta Convetus de Iure Civili Tomus XIII., Szerk.: PAPP Tekla, Lectum Kiadó, Szeged, 2011., 123-135.

⁸³ Ehhez lásd még: PÁZMÁNDI Kinga: A kooperációs társulási forma múltja és jelene – az egyesülés szabályozásának sarokpontjai a Polgári Törvénykönyvben. *Gazdaság és Jog*, 2017/4. 9-14.

⁸⁴ Ptk. 3:368. § (1), (2)

⁸⁵ Ptk. 3:368. § (1), 3:369. § b)

⁸⁶ Ptk. 3:368. § (2), 3:369. § (2) b)

⁸⁷ PAPP Tekla: A kooperációs társaság. In: *Társasági jog*. Szerk.: PAPP Tekla, Lectum Kiadó, Szeged, 2011., 368.

⁸⁸ Ptk. 3:65. § (4)

⁸⁹ 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (Civiltv.) 24-26. §§

viszonynak fontos jellemzője, hogy nem keletkeztet vagyoni részesedést, nem biztosít az egyesület vagyonára vetített vagyoni jogosultságot a tag részére.”⁹⁰ Akár van vagyona az egyesületnek, akár nincs, a tagja a saját vagyonával nem felel az egyesület tartozásaiért.⁹¹

A tulajdoni elkülönülés/elválasztás elve alóli kivétel a jogi személy tartozásaiért, kötelezettségeiért a tag/alapító helytállási kötelezettségének jogszabályban rögzítése.⁹² Ahogy fentebb írtuk, a Ptk. bizonyos személyegyestítő típusú jogi személyek esetében – generális jelleggel - mögöttes, korlátlan és egyetemleges tagi felelősséget ír elő: így a közkereseti társaság tagjai,⁹³ a betéti társaság beltágjai⁹⁴ és az egyesülés tagjai⁹⁵ vonatkozásában. Ezen kívül az alapelv korrekcióját jelentik a meghatározott jogi szituációkra szabott, a jog- és forgalombiztonság és a hitelezővédelem szempontjából lényeges kivételek:

- a vagyoni hozzájárulás nélkül alapítható jogi személy tagjának/alapítójának helytállása az így létesített jogi személy tartozásaiért⁹⁶ (alultökésítés szankcionálása; egyesülés; egyesület esetén kérdéses, hogy összhangba hozható-e a Ptk. 3:65. § (4) bekezdéssel⁹⁷);
- a jogi személy tagjának felelőssége a tagsági jogviszonyával összefüggésben, szerződésen kívül, szándékosan okozott kárért (felelősségátörés; egyesület, gazdasági társaságok, egyesülés, szövetkezet);⁹⁸
- a korlátolt felelősségével visszaélő tag/alapító felelőssége (felelősségátvitel; bt. kültag, kft., rt., szövetkezet, alapítvány; egyesület esetén kérdéses, hogy összhangba hozható-e a Ptk. 3:65. § (4) bekezdéssel);⁹⁹
- a jogutód nélkül megszűnt jogi személy tagjainak/alapítóinak helytállása a megszűnt jogi személy ki nem elégített tartozásaiért, a felosztott vagyomból való részesedésük mértékéig (gazdasági társaságok, egyesülés, szövetkezet);¹⁰⁰
- az előtársaság tagjának/alapítójának helytállása a cégnyilvántartásba be nem jegyzett előtársaság tartozásaiért¹⁰¹ (gazdasági társaságok, egyesülés,¹⁰² szövetkezet¹⁰³);

⁹⁰ Nagykommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez. Szerk.: VÉKÁS Lajos - GÁRDOS Péter, online, 164.

⁹¹ Ptk. 3:65. § (4)

⁹² SZALAI i.m. 12.: „... a korlátolt felelősség, amikor a szervezet hitelezőjét akadályozzuk meg abban, hogy a tag elkülönült vagyonához hozzáférjen. Ezt védelmező vagyonelválasztásnak (defensive asset partitioning), vagy tulajdonost védő pajzsoknak (owner shield) névvel illetik.”

⁹³ Ptk. 3:138. §, 3:139. § (1); PAPP (szerk. 2011) 373-374., 381.

⁹⁴ Ptk. 3:154. §, 3:155. §; PAPP (szerk. 2011) 389-390., 392.

⁹⁵ Ptk. 3:368. § (1), 3:369. § (1) b) pont; PAPP (szerk. 2011) 362-363., 368.

⁹⁶ Ptk. 3:9. § (2)

⁹⁷ A tag az egyesület tartozásaiért saját vagyonával nem felel; hiányzik „a törvényben meghatározott kivételekkel” kitétel.

⁹⁸ Ptk. 6:540. § (3).

⁹⁹ Ptk. 3:2. § (2)

¹⁰⁰ Ptk. 3:48. § (3)

¹⁰¹ Ptk. 3:101. § (5)

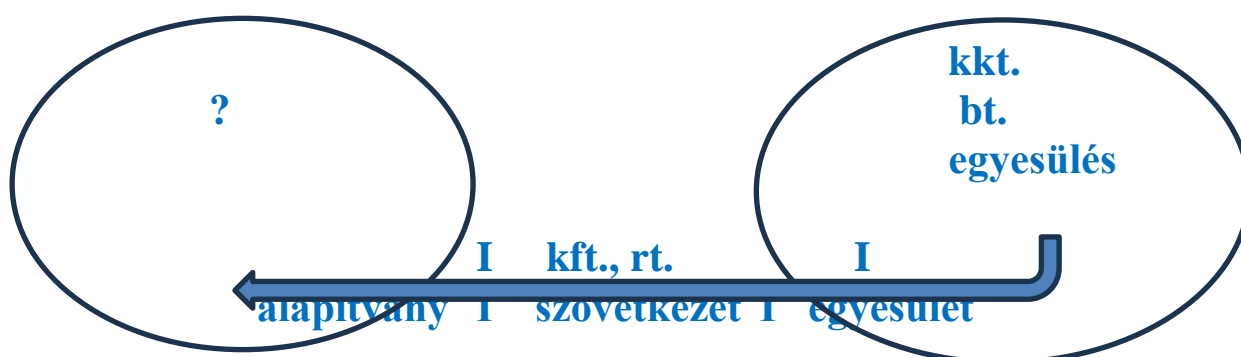
¹⁰² Ptk. 3:368. § (3)

¹⁰³ Ptk. 3:329. § (2)

- gazdasági társaság egyedüli vagy minősített többséggel rendelkező tagjának felelőssége a hátrányos üzletpolitika folytatásáért (kft., zrt.);¹⁰⁴
- a vállalatcsoport uralkodó tagjának a felelőssége az ellenőrzött tag felszámolása esetén a ki nem elégített hitelezői követelésekért.¹⁰⁵

A rövid áttekintő elemzésből megállapítható, hogy nincs olyan magánjogi jogi személy, amely teljes mértékben megfelelne a jogi személy ismérveinek. A legneuralkikusabb hiátus a jogi személy elkülönült vagyona és önálló vagyoni felelőssége körében körvonalazódik.

Magánjogi jogi személyek

VIII. Néhány észrevétel a magánjogi jogi személyek közjogi altípusai kapcsán

Két magánjogi jogi személy esetében közjogi altípusok is kialakultak:

- az alapítvány lehet közalapítvány,¹⁰⁶ közérdekű vagyonkezelő alapítvány¹⁰⁷ és közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítvány;¹⁰⁸
- az egyesületnek pedig különös formái is lehetnek: szövetség, párt, szakszervezet, külön törvény hatálya alá tartozó tevékenységet folytató egyesület¹⁰⁹ (például kölcsönös biztosító, egyház, sportegyesület).

A közfeladatot ellátó közérdekű vagyonkezelő alapítványokról szóló 2021. évi IX. törvény a preambulumban „magánjogi szereplőnek”, az 1. § (1) bekezdésében pedig „sajátos magánjogi joganalanyak” minősíti ezeket a duplán közt szolgáló alapítványokat (feladatban és érdekekben egyaránt). A problémát itt nem az új típusú alapítvány polgári jogi jogi személyként besorolása

¹⁰⁴ Ptk. 3:324. § (3)

¹⁰⁵ Ptk. 3:59. §

¹⁰⁶ A 2006. évi LXV. törvény 1. § 2006. augusztus 24. napjától hatályon kívül helyezte a Ptk 74/G. §-át a közalapítványról: azóta új közalapítványok már nem létesíthetők, a korábbiak azonban tovább működhetnek.

¹⁰⁷ 2019. évi XIII. törvény 4. §

¹⁰⁸ 2021. évi IX. törvény

¹⁰⁹ Civiltv. 4. § (1)

jelenti, mert a vonatkozó jogszabály a Ptk. alapítványokra vonatkozó szabályait rendeli el alkalmazni szubszidiárius jelleggel,¹¹⁰ hanem az, hogy vitatható: rendelkezik-e ez a fajta alapítvány a jogi személyiség valamennyi attribútumával, nevezetesen az elkülönült, saját vagyonnal. A kekva kapcsán a vonatkozó törvény „javára rendelt”, „bizalmi vagyonkezelésbe vett” és „egyéb forrásból származó vagyona” kezelését¹¹¹ mondja ki generálisan,¹¹² amely kifejezések egyike és összessége sem a tulajdonjogot fedi le. Majd a részletszabályoknál a következő kitételekkel találkozhatunk

- „vagyonelem átadása ... tulajdonjog átszállás”,¹¹³
- az állam „állami vagyon tulajdonjogát ingyenesen átruházza” és „az állam által ingyenesen juttatott vagyonelemeket az alapítvány tulajdonába kell adni”,¹¹⁴
- „a vagyonjuttatás részletes kérdései a törvény keretein belül az állam és az alapítvány közötti polgári jogi megállapodásban is rendezhetőek”,¹¹⁵
- „az alapítvány részére... pénzbeli és nem pénzbeli vagyoni juttatás teljesíthető”.¹¹⁶

Mindezek alapján tisztázatlan, hogy mi, milyen jogcímen kerül az alapítványhoz és az mi je lesz az alapítványnak, ráadásul a bizonytalanságot fokozza az, hogy az állam a kekva-k tevékenységvégzését hogyan biztosítja,¹¹⁷ és további rendelkezések¹¹⁸ is vagyoni jogi kérdéseket vetnek fel.¹¹⁹

¹¹⁰ 2021. évi IX. törvény 2. § (2), kivéve: Ptk. 3:379. §

¹¹¹ A vagyonkezeléshez lásd: DÜL János: A vagyonkezelési szerződés fogalmáról. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2019/4. 46–79.

¹¹² 2021. évi IX. törvény 3. § (6) bek.

¹¹³ 2021. évi IX. törvény 12. § (1) bek.

¹¹⁴ 2021. évi IX. törvény 12. § (8), (9) bekezdések

¹¹⁵ 2021. évi IX. törvény 12. § (12) bek.

¹¹⁶ 2021. évi IX. törvény 19. § (1) bek.; A 2000. évi C törvény a számvitelről nem tartalmaz rendelkezéseket vagyonelem, vagyonjuttatás és vagyoni juttatás kapcsán.

¹¹⁷ 2021. évi IX. törvény 18. § (1) bek.: Az alapítvány 17. § (1) bekezdés szerinti tevékenységeit az állam a) a 4. § szerinti vagyonjuttatással, b) a 19. § szerinti, megállapodás útján nyújtott vagyoni juttatással, c) támogatással, d) adománnyal, illetve e) közfeladat-finanszírozási szerződéssel biztosítja az alapítványnak.

¹¹⁸ 2021. évi IX. törvény 12. § (13) Amennyiben az alapítvány 1. mellékletben meghatározott közfeladatát az ott meghatározott jogi személy útján látja el, úgy e jogi személy részére biztosított vagyonjuttatásra is e § rendelkezéseit kell alkalmazni. (14) Jelen alcím szabályait megfelelően alkalmazni kell arra az esetre, amennyiben nem az állam juttat az alapítvány részére vagyont. A vagyonjuttatás részletes kérdései a vagyont juttató és az alapítvány közötti polgári jogi megállapodásban is rendezhetőek.

¹¹⁹ 2021. évi IX. törvény 12. § (4) Az állam által juttatott társasági részesedés esetén az államot az alapító okiratban rögzített feltételekkel elővásárlási jog, illetve nyilvánosan működő részvénytársaság esetén vételi jog illeti meg. Amennyiben az állam nem él elővásárlási jogával vagy vételi jogával, akkor az elővásárlási jog vagy vételi jog a társasági részesedéssel érintett gazdasági társaságot illeti meg. (5) Ha az elővásárlási jog, illetve vételi jog jogosultja az elővásárlási jogával, illetve vételi jogával a felhívást követő 90 napon belül nem él, akkor az elővásárlási jog, illetve vételi jog megszűnik. *Ez a saját üzletrész, saját részvény szerzésének egy új, sajátos esetköre? És alkalmazható-e ez egyáltalán kkt. és bt. társasági részesedésének megszerzése esetén?...*

3.§ (7) Az alapítvány által bizalmi vagyonkezelésbe vett vagyon tekintetében létrejött bizalmi vagyonkezelési jogviszony esetében a) az alapítványt a kezelt vagyon kizárólagos kedvezményezettjének kell tekinteni azzal, hogy kedvezményezettként e vagyont is az (1) bekezdés b) pontja szerinti célok megvalósítása érdekében köteles kezelni (azonos megoldás: 2019. évi XIII. törvény a vagyonkezelő alapítványokról 2. § (3) a) pont). Ptk. 6:311. § (4) A vagyonkezelő kizárólagos kedvezményezetté nevezése semmis. B. SZABÓ Gábor – ILLÉS István – KOLOZS Borbála – MENYHEI Ákos – SÁNDOR István: *A bizalmi vagyonkezelés*. Budapest, hvgorac. 2018. 250-251.: nem jogszerű és

Az egyesület különös formái tekintetében

- a szövetség¹²⁰ tagja természetes személy nem lehet, azonban a civil társaság igen, ami valószínűsíthetően jogi személyiség nélküli jogalany (csonka jogképességgel);¹²¹
- a párt és a szakszervezet nem civil szervezet:¹²² akkor milyen a tagjaik helytállása, ha csak a civil szervezet alapítója, tagja nem felel a saját vagyonával, a vagyoni hozzájárulásának megfizetésén túl a szervezet tartozásaiért;¹²³
- a pártot csak természetes személyek alkothatják, akik díjat fizetnek, és jogi személyek, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek vagyoni hozzájárulást nem teljesíthetnek a pártnak, csak természetes személyek nyújthatnak ilyet (viszont a párt támogatást kaphat a központi költségvetésből);¹²⁴
- a vagyonelszámolási törvény szerinti szakszervezet fogalom¹²⁵ nincs teljes összhangban a Munka Törvénykönyve meghatározásával.¹²⁶

A külön törvény hatálya alá tartozó tevékenységet folytató egyesületek közül

- a kölcsönös biztosító egyesületbe történő belépés feltétele a biztosítási szerződés létrejötte;¹²⁷
- a sportegyesület¹²⁸ bírósági feloszlata esetén a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyon állami tulajdonba kerül;¹²⁹

visszaélésekre ad lehetőséget, amennyiben a vagyonkezelő a kizárólagos kedvezményezett. A vagyonkezelő alapítványokról lásd: B. SZABÓ Gábor – MENYHEI Ákos – SÁNDOR István: *Az alapítvány, Történeti, tipológiai, működési, adózási és vagyonkezelési omnibus*. Budapest, hvgorac, 2021. 149-152.

¹²⁰ BH 2022. 331. II. Nem eredményezi a tagegyenlőség elvének sérelmét, ha a törvényes feladatai szerint – többek között – tag polgárőr egyesületek érdekeinek képviseletére, tevékenységük összehangolására és a tagok működési támogatásra vonatkozó kérelmeinek elbírálására is létrehozott polgárőr szövetség a tagegyesületek mögött álló tagság létszámához igazítottan határozza meg a tagok vagyoni hozzájárulását a szövetség működéséhez.

¹²¹ Civiltv. 4. § (3), 5/A. § (2), (3)

¹²² Civiltv. 2. § 6.

¹²³ Civiltv. 17. § (2)

¹²⁴ 1989. év- XXXIII. törvény a pártok működéséről és gazdálkodásáról 4. § (1), (2)

¹²⁵ 1991. évi XXVIII. törvény a szakszervezeti vagyon védelméről, a munkavállalók szervezkedési és szervezeteik működési esélyegyenlőségéről 1. §: az egyesülési jogról szóló törvény alapján nyilvántartásba vett munkavállalói érdekképviseleti szervezet a szakszervezet

¹²⁶ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről 270. § (2) E törvény alkalmazásában a) szakszervezet a munkavállalók minden olyan szervezete, amelynek elsődleges célja a munkavállalók munkaviszonnal kapcsolatos érdekeinek előmozdítása és megvédése, b) a munkáltatónál képviselettel rendelkező szakszervezet, amelyik alapszabálya szerint a munkáltatónál képviseletére jogosult szervet működtet, vagy tisztségviselővel rendelkezik.

¹²⁷ 2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről 17. § (2)

¹²⁸ 2004. évi I. törvény a sportról 16. § (1): olyan egyesület, amelynek alaptevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése

¹²⁹ Sporttv. 17. § (6)

- a vadásztársaság, mint vadászjeggyel rendelkező tagokból álló egyesület¹³⁰ megítélése nem egyértelmű: társasági formának¹³¹ és társadalmi szervezetnek¹³² is tekintik;
- jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség a vallási egyesület,¹³³ amely a tagságra, a működéssel kapcsolatos belső döntéshozatalra, az ügyintézésre és képviseletre, a vele jogviszonyban állókra az egyesületre vonatkozó előírásoktól eltérő szabályokat alkothat,¹³⁴ a belső egyházi jogi személy működése pedig nem transzparens;¹³⁵
- a köztestület az egyesület olyan önállósult típusa, amely önkormányzattal rendelkezik, alapítását törvény rendeli el valamely közfeladat ellátásával kapcsolatban (különösen ilyen a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, a gazdasági és a szakmai kamara).¹³⁶

Tanulmányunk témája szempontjából további anomáliák is felfedezhetők a Civiltörvényben, például a Nemzeti Együtműködési Alap finanszírozási forma,¹³⁷ amelynek szervezete van,¹³⁸ azonban egy másik szervezet működteti.¹³⁹ Kérdés, hogy a Nemzeti Együtműködési Alap a 2014. évi XVI. törvény¹⁴⁰ szerinti befektetési alap¹⁴¹ e.

IX. A Ptk-ban nem szabályozott, a köz- és magánjog határmezsgyéjén lévő jogi személyek

Az erdőbirtokossági társulat olyan jogi személy, amit az erdőművelési ágban nyilvántartott egy vagy több földrészlet tulajdonosai által az erdőgazdálkodási tevékenységgel összefüggő, valamint az ahhoz kapcsolódó feladatok ellátására hoztak létre, és a polgári perrendtartásról szóló törvény szerinti

¹³⁰ 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról 16. § (1) a)

¹³¹ KOVÁCS László: *Vadászlexikon*. Saxum Kiadó Bt., Budapest, 2002. 169.: szabályozott vadászati és vadgazdálkodási céllal létrehozott társasági forma

¹³² BEZDÁN Anikó Judit: A vadásztársaságok fogalmának meghatározásáról. *Agrár- és Környezetjog*, 2011/10. 4.: A vadászok közössége az általuk választott jogi és szervezeti formában nyeri el a jogállását, a vadászat adta sajátosságok keretei közötti érvényesíthetőséggel. Az egyesülési jog alapján a törvény által elismert célokra számtalan egyesülési formában működő társadalmi szervezet alakulhat. A vadásztársaság ezek közül – speciális célja és tevékenysége miatt – csak az egyik nevesített társadalmi szervezet.

¹³³ 2011. évi CCVI. törvény a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról 7. § (2) a)

¹³⁴ 2011. évi CCVI. tv. 9/B. §

¹³⁵ 2011. évi CCVI. tv. 11. § (2)

¹³⁶ 2006. évi LXV. törvény az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról 8/A. §; közhatalmi jogosítványokat is gyakorolhat: EH 200. 266.; EH 2000. 372.

¹³⁷ Civiltv. 55. §

¹³⁸ 9 tagú Tanács, Civiltv. 60. § (1); 9 tagú kollégium, Civiltv. 61. § (1)

¹³⁹ a miniszter által miniszteri rendeletben kijelölt szervezet (Alapkezelő), Civiltv. 64. §

¹⁴⁰ a kollektív befektetési formákról és kezelőikről, valamint egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról

¹⁴¹ 2014. évi XVI. tv. 65. § (1) A befektetési alap jogi személy, amely a Felügyelet által a nyilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre, és a nyilvántartásból való törléssel szűnik meg.

gazdálkodó szervezetnek¹⁴² minősül,¹⁴³ és cég is.¹⁴⁴ Csak az ingatlan-nyilvántartás szerint erdőművelési ágban nyilvántartott földrészlet tulajdonosa lehet az erdőbirtokossági társulat tagja.¹⁴⁵ Az erdőbirtokossági társulat tagjai a társulati vagyomból való részesedést, a szavazati jogot és a használati illetőséget kifejező társulati érdekeltséggel rendelkeznek,¹⁴⁶ ami korlátozottan forgalomképes.¹⁴⁷

A vízgazdálkodási társulat vízgazdálkodási közfeladatot a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény feltételei szerint ellátó, a közfeladatai jellegétől függően vízitársulat, vagy víziközmű társulat formájú lehet;¹⁴⁸ alapvetően gyűjtőkifejezésről van szó, és nem önálló jogalanyi kategóriáról. A víziközmű társulat cég,¹⁴⁹ azonban jogi személyiségről nem rendelkezik a jogszabály. A vízitársulat viszont jogi személyiséggel rendelkező cég,¹⁵⁰ közhasznú szervezetté minősíthető gazdálkodó szervezet.¹⁵¹

X. Összegző gondolatok

Jelen elemzés alapján véleményem szerint három veszély egyértelműen körvonalazható:

- egyrészt olyan heterogén gyűjtőfogalommá vált/válik a jogi személy megjelölés, hogy a használhatósága, értelmezhetősége megkérdőjeleződik (erre „elrettető” példák már vannak a magyar magánjogban: a gazdálkodó szervezet és a cég halmazai);
- másrészt a jogi személy mai tartalmával halad egy határok nélküli, lezáratlan képződmény felé: a jogirodalomban már korábban felvetődött a társasházközösség és az építőközösség számára is a jogi személyiség megadása;¹⁵²

¹⁴² Ami lényegében egy csoportosító ismérv nélküli, tücsök-bogár felsorolás: 2016. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról 7. § (1) 6. gazdálkodó szervezet: a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a külföldi székhelyű vállalat magyarországi fióktelepe, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személy, a felsőoktatási intézmény, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány

¹⁴³ 1994. évi XLIX. törvény az erdőbirtokossági társulatról 2. § (1)

¹⁴⁴ 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról (Ctv.) 44/B. §

¹⁴⁵ 1994. évi XLIX. tv. 25. § (1)

¹⁴⁶ 1994. évi XLIX. tv. 3. § (1), (2)

¹⁴⁷ 1994. évi XLIX. tv. 3. § (3): ha e törvény másként nem rendelkezik – csak a tulajdonjoggal együtt lehet átruházni, valamint örökölni

¹⁴⁸ 1995. évi LVII. tv. 34. § (1)

¹⁴⁹ 1995. évi LVII. tv. 39. § (1); Ctv. 27. § (10)

¹⁵⁰ Ctv. 27. § (10)

¹⁵¹ 2009. évi CXLIV. törvény a vízitársulatokról 2. § (1)

¹⁵² SZATMÁRI Csaba: Javaslat a jogi személyiség nélküli jogalany szakkifejezés kivezetésére a jogi technológiából. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2007/5. 27-28.

- harmadrészt attól, hogy valamilyen szervezetet pusztán jogtechnikailag jogi személynek minősítenek, sem belső, sem külső jogviszonyaiban nem fog azzá válni: ehhez az adott szervezet jogalkotó általi teljes átalakítása szükséges.

Az eddigiekben kifejtett jogi komplikációkból és rendellenességekből¹⁵³ kiindulva megoldás lehet egyaránt a komplex jogalanyiség, vagy a komplex jogi személyiség, vagy a jogágak feletti jogi személyiség kategóriáinak kidolgozása és olyan jogi személyek kialakítása, amelyek megfelelnek a kategória-ismérveknek.

¹⁵³ FAZEKAS (2008) i.m. 107.: általános közigazgatási szervezeti törvény megalkotásával számos felvetett probléma kiküszöbölhető lenne.